

REMISSYTTRANDE DIARIENUMMER S2021/07285

- över utkast till lagrådsremiss angående vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen och ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

Sammanfattning

HBT-Socialdemokrater **tillstyrker** om införande av ny lag för vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen

HBT-Socialdemokrater **tillstyrker** i huvudsak förslaget om införande av ny lag om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen, utöver vad som kommenteras nedan.

HBT-Socialdemokrater **avstyrker** förslaget att införa ett krav att ansökan om nytt juridiskt kön ska omfattas av ett krav på personlig inställelse, vad gäller myndiga sökanden.

HBT-Socialdemokrater **tillstyrker** förslaget att lag (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall ska upphävas.

HBT-Socialdemokrater **tillstyrker** förslaget om ändring i steriliseringslagen (1975:580)

HBT-Socialdemokrater **tillstyrker** förslaget om ändring i patientdatalagen (2008:355)

HBT-Socialdemokrater **tillstyrker** förslaget om ändring av diskrimineringslagen (2008:567)

HBT-Socialdemokrater **tillstyrker** förslaget om ändring av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Vi beskriver våra överväganden mer noggrant nedan. De områden vi inte berör avstår vi från att yttra oss över.

6 - Upphävande av könstillhörighetslagen

Allmänna synpunkter om förslaget att separera lag om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen från lag om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen.

HBT-Socialdemokrater menar att det är absolut nödvändigt att separera frågan om juridiskt kön från kirurgiska ingrepp för genomförandet av Europarådets rekommendationer om en enkel, snabb och transparent process för ändring av juridiskt kön. Så länge det krävs en diagnos för att ändra juridiskt kön kan processen inte anses vara varken enkel eller snabb.

Förslaget att införa två separata författningar innebär även att den juridiska, byråkratiska delen hamnar i rätt instans. Därmed kan resurser i sjukvården frigöras, väntetider kortas och välmåendet öka.

Förslaget innebär att tiden det tar att ändra juridiskt kön kortas betydligt. Med nu gällande ordning tar det omkring fyra och ett halvt år, med köer till både specialistenhet, utredning, väntan på läkarutlåtande och handläggningstid hos Rättsliga Rådet. Med nu förevarande förslag blir väntetiden istället fyra månader, vilket är positivt. Förslaget kan även leda till kortare väntetid för att erhålla kirurgisk behandling. Idag är det för diagnosticerade patienter flera års väntetid för att få det nödvändiga utlåtandet hos Lundströmskliniken, beroende på bristen på läkare. Med nuvarande ordning kan patienter som sitter fast i väntetider varken erhålla kirurgisk behandling eller ändra juridiskt kön, trots att de sedan länge fått diagnos. Med nuvarande förslag kan dessa få en remiss till kirurgi betydligt snabbare.

HBT-Socialdemokrater anser att den föreslagna uppdelningen är självklar och nödvändig.

7 Förslag till lag om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen

HBT-Socialdemokrater anser att det är viktigt med en lag som garanterar patienter med könsinkongruens tillgång till god och likvärdig vård, i enlighet med gällande lagstiftning. Vården ska vara evidensbaserad och ha effekt på de allvarliga symptom och det lidande som könsinkongruens ofta leder till. Därför är det bra att en sådan lag föreslås.

7.4 - Möjligheten till överklagande

Givet den bitvis osakliga debatt som könsbekräftande behandling ofta väcker, är det viktigt att ett nekande beslut från en enskild läkare kan överklagas till sakkunniga på Socialstyrelsen. Särskilt när vården nu görs till nationellt högspecialiserad vård kommer det bli ännu svårare att få till en ny medicinsk bedömning som står fri från en tidigare läkares bedömning. Med den möjlighet att överklaga till Socialstyrelsen som framförs i § 4 i ovan nämnda lag är patienterna inte utlämnande till enskilda läkares bedömning.

HBT-Socialdemokrater anser att den nya föreslagna lagen är en viktig garant för tillgången till god och likvärdig vård för patienter med könsinkongruens, samt att § 4 i lagen är särskilt viktig.

8 - Förslag till lag om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

Vuxna sökande

Inte bara medicinsk och kirurgisk könsbekräftande behandling utan även möjligheten till ändring av juridiskt kön anses av många experter och trans- och hbtq+organisationer vara direkt livsavgörande för många transpersoner. I dagsläget kan det med väntetid inom specialistsjukvården och Socialstyrelsen ta minst 4, 5 år innan en person som lever och uppfattas som ett annat kön än det juridiska erhåller ett nytt personnummer. Det är mycket lång tid för att få ett myndighetsbeslut. Särskilt när beslutet är livsavgörande.

Möjligheten att smidigt och utan ifrågasättande kunna delta i det demokratiska samhället minskar markant för den som tvingas leva med ett juridiskt kön som inte matchar det sociala. Inte minst när personen behöver legitimera sig. Det blir betydligt svårare att söka till exempel jobb och utbildning, hämta ut paket och recept, besöka vårdcentraler och tandläkare, resa, köpa personliga biljetter till konserter och till och med rösta i allmänna val när det sociala och det juridiska könet inte stämmer överens.

Transpersoner utsätts ofta för hatbrott, och riskerna för hatbrott ökar med synligheten. Synligheten ökar markant med ett ID-kort och personnummer som inte matchar det sociala könet. Den psykiska ohälsan ökar också för den som tvingas försöka dölja sitt juridiska kön i alla möjliga och omöjliga situationer, för att slippa trakasserier och värre hatbrott. Minoritetsstress är en starkt bidragande faktor när det gäller transpersoners sämre psykiska hälsa, och den stressen ökar av att ha ett missvisande juridiskt kön.

HBT-Socialdemokrater anser att det är oerhört viktigt att den nya lagen införs. Förslaget att istället för dagens system skapa en snabb, enkel och transparent process för att ändra juridiskt kön följer Europarådets rekommendationer. Frågorna i utkastet till lagrådsremiss är beredda i flera år i flera utredningar. Det är hög tid att Sverige följer med sin tid och ansluter sig till de länder som redan infört dessa förändringar.

Minderåriga sökande

De risker som nämns ovan för vuxna transpersoner gäller också minderåriga. De tillhör en extremt utsatt grupp med hög förekomst av psykisk ohälsa. Regeringen har mot bakgrund av att unga hbtq+personer i högre grad är utsatta och riskerar suicid gett Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor i uppgift att kartlägga hur unga hbtq+personer mår.

Forskning visar att transungdomar som bemöts med sitt önskade namn och pronomen mår betydligt bättre än transungdomar som inte får sin könsidentitet respekterad. Det är betydligt lättare att få sin könsidentitet respekterad med ett juridiskt kön som matchar det sociala kön ungdomen lever i, tyvärr även när det gäller skolor och myndigheter. Ungdomar, precis som vuxna, har behov av att kunna legitimera sig utan att bli misstrodda eller misstänkliggjorda, oavsett om det handlar om festivalbiljetter, utlandsresor eller inköp av mobilabonnemang.

Arbetsförmedlingen har i ett tidigare remissyttrande konstaterat att ungdomar som driver företag måste anses ha behov av att kunna ingå avtal och legitimera sig trovärdigt. Det är idag möjligt att driva företag från det att personen fyller sexton år. Barn och unga över 13 år anses

mogna att hantera vissa vårdkontakter utan att vårdnadshavaren deltar i vården, inklusive att hämta ut medicin på apoteket. Situationen blir än svårare för den fjortonåring som i allt väsentlighet uppfattas som kille men har ett kvinnligt personnummer, när hen ska hämta ut sin ADHD-medicin eller preventivmedel på apoteket.

Förslaget att låta vårdnadshavarna till minderåriga, som fyllt tolv år, ansöka om deras ändring av juridiskt kön är mycket efterlängtat av många unga och föräldrar. Det är en viktig förändring för ungdomars psykiska hälsa och trygghet i vardagen. HBT-Socialdemokrater menar att även minderåriga omfattas av de mänskliga rättigheterna bör, precis som vuxna transpersoner redan gör, anses ha en mänsklig rättighet att ändra juridiskt kön och få sin identitet erkänd av staten.

Som socialdemokrater har vi tillit till ungdomars kapacitet och menar att deras rätt till självbestämmande, organisering och deras röster är viktiga. Även innan de fyller arton. Det stämmer också med den rättsordning vi har med en flytande myndighetsgräns, där du anses kapabel att hantera dina recept ensam vid tretton års ålder, är ansvarig för dina brottsliga gärningar vid femton samt kapabel att driva företag, rösta i kyrkovalet och sitta i styrelsen för en församling med mångmiljonbudget vid sexton. Att anse att tolvåringar inte skulle vara kapabla att ens med vårdnadshavares stöd och godkännande förstå vad det innebär att byta juridiskt kön blir, med vår syn på unga som kapabla individer med egna röster, mycket ologiskt.

HBT-Socialdemokrater menar att det är mycket viktigt att även minderåriga tillåts ändra juridiskt kön, för att motverka risken för trakasserier och hatbrott samt minska minoritetsstress i gruppen.

8.2.3 - Kravet på personlig inställelse

HBT-Socialdemokrater menar att kravet på personlig inställelse (§ 5) vid en första ansökan riskerar att skapa ojämlikhet mellan stad och landsbygd, och mellan personer av olika klass och funktionsvariationer. Den som bor i en stad med ett servicekontor nära till hands kan enkelt besöka ett kontor, medan en person som bor i glesbygd får längre och svårare att utöva samma rättighet. Personer med olika yrken har olika möjlighet att göra ärenden dagtid, och den som behöver assistans för att besöka myndigheter har svårare att inställa sig personligen.

I promemorian jämförs omständigheten att någon ändrar juridiskt kön med att en person ansöker om samordningsnummer, vilket kräver personlig inställelse. En person som ansöker om samordningsnummer är inte folkbokförd i Sverige, och behöver därför styrka sin identitet. Situationen att ändra juridiskt kön går inte att likställa med att som icke-folkbokförd ansöka om ett samordningsnummer. En person som innehar e-legitimation som godtas av Skatteverket i övriga ärenden (deklaration, flyttanmälan, namnändring) innebär att personen anses ha klarlagt, styrkt, sin identitet. En person som innehar sådan legitimation bör därför kunna ansöka om att ändra juridiskt kön utan personlig inställelse. De flesta myndighetsärenden med stor inverkan på en persons liv går idag att utföra digitalt, med digital identifiering. Det saknas därför anledning att kräva att en myndig person ska behöva inställa sig personligen för att på egen önskan ändra sitt juridiska kön.

HBT-Socialdemokrater finner argumentationen kring personlig inställelse som icke underbyggd, och kravet ineffektiv. En e-legitimation är ett godtagbart alternativ och avstyrker därför 5 § andra ledet för vuxna.

HBT-Socialdemokrater anser däremot att det är viktigt att kravet på personlig inställelse ligger kvar när det gäller minderåriga, för att säkerställa att det är den minderårigas vilja som kommer till uttryck.

Osaklig debatt

HBT-Socialdemokrater konstaterar att det förts en tidvis affekterad och osaklig debatt i media och vill uppmärksamma att beslut om lagändringar bör grundas på evidens, i synnerhet på hälso- och sjukvårdsområdet.

Bland de missförstånd som lyfts syns bland annat åsikten att den föreslagna principen om självdefinition som grund för fastställelse av juridiskt kön skulle innebära en helt ny syn på vad kön är.

HBT-Socialdemokrater invänder mot detta resonemang. I Sverige baseras juridiskt kön sedan 1972 på antingen vid födseln antaget biologiskt kön eller, för patienter med könsinkongruens eller intersextillstånd, en senare fastställelse av juridiskt kön. Denna senare fastställelse baseras i sin tur idag på diagnos, en diagnos som i stort går ut på att konstatera patientens könsidentitet - det vill säga hur patienten själv identifierar sitt kön. Någon typ av behandling eller ingrepp krävs över huvud taget inte längre för att erhålla nytt juridiskt kön.

Därmed kan vi redan idag anses ha en ordning där juridiskt kön baseras antingen på vid födseln förmodat biologiskt kön eller självdefinition. Det är ingen ny syn på kön det handlar om, bara en förenklad process.

HBT-Socialdemokrater konstaterar avslutningsvis att påståenden om att lagändringarna skulle äventyra ciskvinnors säkerhet eller inskränka deras mänskliga rättigheter saknar saklig grund.

Förbundsstyrelsen, HBT-Socialdemokrater Sverige

Genom,



Daniel Andersson
Ordförande



Sam Vidén
Talesperson transfrågor